

Hyvät seminaariin osallistujat

Kun aloitin työni Juankosken kaupunginhallituksen puheenjohtajana vuoden 2009 alussa, niin totesin, että helpomminkin uusi valtuustokausi olisi toki voinut alkaa. Olimme parin edeltävän kuukauden aikana ajautuneet talouden ja työllisyyden kannalta odottamattoman vaikeaan tilanteeseen. Paikkakunnan merkittävä työnantaja Stromsdal Oyj oli ajautunut edellisen vuoden lopulla konkurssiin ja työpaikkamenetykset olivat huomattavat. Juankosken pitkän teollisen perinteen aikana kaupunkilaiset olivat tottuneet luottamaan työhön kartonkitehtaalla ja sukupolvesta toiseen juankoskelaiset olivat hakeutuneet sinne työhön. Tästä seurasi konkurssitilanteessa sen, että lähes kaikki työnsä menettäneet olivat juankoskelaisia.

Konkurssi ei kaikilta osin tullut yllätyksenä. Vaikka olimme toki tienneet vaikeuksista, niin pahimman uhkakuvan toteutumiseen ei kukaan kuitenkaan halunnut uskoa. Olen nimennyt torstain 27.11.2008, jolloin tieto konkurssihakemuksen jättämisestä tuli, Juankosken mustaksi torstaiksi.

Toimenpiteitä tilanteen kohentamiseksi yhtiössä oli kyllä tehty. Syksyllä 2008 Stromsdal Oyj oli solminut aiesopimuksen merkittävästä yritys- ja rahoitusjärjestelystä ja lainojen osittaisesta konvertoimisesta osakepääomaksi, joka olisi vähentänyt merkittävästi yhtiön velkaantuneisuutta. Yritysjärjestelyn yhteydessä oli myös tarkoitus merkitä yhtiöön uutta osakepääomaa n. 5 miljoonan euron verran. Loppusyksystä Suomi ajautui kuitenkin muun läntisen maailman tavoin rajuun finanssikriisiin, joka lopulta vei karille yhtiön alustavasti sopiman yritysjärjestelyn. Marraskuun 27. päivänä yhtiön hallitus päätti jättää konkurssihakemuksen ja konkurssi astui voimaan joulukuun 1. päivänä.

Itsestään selvää oli, että tässä tilanteessa kaupungin toimesta alettiin kuumeisesti etsiä tehtaan toiminnalle jatkajaa.

Kaupungin rooli jatkajan etsimisessä

Jo 1.12.2008 eli samana päivänä kun konkurssi astui voimaan, Juankosken silloinen kaupunginhallitus käynnisti hankkeen, jonka toimesta yhteistyössä konkurssipesän kanssa etsittiin mahdollisuuksia tehtaan uudelleen käynnistämiseksi. Hankkeen puitteissa ryhdyttiin tarvittavan materiaalin valmistamiseen sekä kontaktoimaan potentiaalisia sijoittajia ja jatkajakandidaatteja. Avuksi hankittiin kartonkiliiketoimintaa, alan markkinatilannetta ja Stromsdalin kone- ja laitekantaa tuntevaa asiantuntemusta. Hankkeen vetäjänä toimi DI Björn Forss. Hankkeeseen haettiin ja saatiin Pohjois-Savon liitolta 70 %:n tuki aiheutuneisiin kustannuksiin.

Neuvotteluja käytiin useiden osapuolten kanssa. Keväällä 2009 neuvottelut tiivistyivät espanjalaisen Castor Plus yhtiön kanssa ja nämä neuvottelut johtivat kesäkuussa 2009 aiesopimukseen, jonka Castor Plus allekirjoitti

konkurssipesän kanssa. Aiesopimuksen mukaan kaupat tuli toteuttaa syyskuun 2009 loppuun mennessä. Sopimukseen sisältyi kaupungin vastaantulo niin, että kaupunki olisi ostanut kauppahinnan pienentämiseksi pesältä ns. Patruunanmäen kartanon, Nuottiniemen puistoalueen ja kartanoa ympäröivät alueet.

Syksyllä alkoivat kuitenkin maailmanlaajuisen finanssikriisin vaikutukset vaivata myös Espanjaa entistä vakavammin ja Castor Plus yhtiön sopimat rahoitusjärjestelyt Espanjassa romuttuivat. Kaupungin ja Castor Plus yhtiön yhteiset ponnistelut jatkuivat kuitenkin vielä vuoden 2010 kevättalvelle saakka. Lopullisesti Castor Plus luopui yrityksestä vasta loppukesällä 2010.

Kaupungin rooli kaikessa toiminnassa oli etsiä sellaisia vaihtoehtoja, että tehtaalle löytyy toiminnan jatkaja. Konkurssipesä hyväksyi lähtökohdan ja sen kanssa oli mahdollista tehdä tiivistä yhteistyötä, koska vaihtoehdon katsottiin olevan myös velkojien edun mukainen. Kuitenkin koko ajan uhkana oli sellainen vaihtoehto, että koneet myydään erikseen. Asiasta kiinnostuneita oli lähinnä Aasian suunnalla eivätkä nämä vaihtoehdot vastanneet toiveita.

Joulukuussa 2009 kaupunki jatkoi tehtaan jatkajan etsimisprojektia palkkaamalla Vision Hunters Ltd:n jatkamaan potentiaalisten yritysten kontaktointia ja kannattavuus selvitysten jalostamista. Pohjois-Savon Ely-keskus päätti kaupungin lisäksi rahoittaa em. selvitystä. Vision Huntersin taholta kontaktoitiin lukuisia potentiaalisia tahoja Keski-Euroopassa ja Venäjällä.

Keväällä 2010 neuvottelut alkoivat lupaavasti erään keski-eurooppalaisen yhtiön kanssa, jonka kanssa uskottiin voitavan edetä kauppasopimukseen syksyllä. Kyseisellä taholla oli myös muita alan yrityksiä (ei tosin Suomessa). Neuvotteluyhteys kuitenkin päättyi sijoittajaryhmän/yrityksen sisäisiin erimielisyyksiin strategiasta.

Syyskuussa 2010 saatiin kontaktiverkoston kautta tieto, että hollantilainen Val Samoriz saattaisi olla kiinnostunut tehtaan ostamisesta ja toiminnan jatkamisesta. Kaupunginjohtaja tapasikin Samorizin syyskuussa 2010, josta ajankohdasta käynnistyivät tiiviit neuvottelut.

Kun lopullinen ratkaisu oli viivästynyt ja noin kaksi vuotta kulunut konkurssista, alkoivat Handelsbanken ja konkurssipesä olla jo levottomia tehtaan mittavien lämmityskulujen vuoksi. Pahimpina talvikuukausina tehtaan lämmitys maksoi jopa n. 100.000 euroa kuukaudessa. Sen vuoksi alkoi pesää jo kiinnostaa yhä enemmän koneiden erillismyynti. Kun neuvottelut olivat kuitenkin vielä vakavasti otettavia, suostui kaupunki tässä tilanteessa syksyn osalta kolmen kuukauden ja alkuvuoden 2011 kahden kuukauden osalta osallistumaan tehtaan lämmityskuluihin pesän ja pankin ohella 1/3 osuudella.

Syksyn ja talven aikana käytiin lukuisia neuvotteluja Samorizin, potentiaalisten vieraanpääoman rahoittajien ja konkurssipesän kanssa. Kävi ilmi, että yli kaksi vuotta suljettuna olleen tehtaan käynnistämistä kohtaan koettiin rahoittajien taholta voimakasta ennakkoluuloa. Tämä siitä huolimatta, että

kartonkimarkkinat vetivät erittäin voimakkaasti ja kartongin hinnat kohosivat useassa otteessa merkittävästi. Finnvera Oyj:n lisäksi tarvittiin yksityinen pankki, jonka mukaan saaminen näytti olevan haasteellista. Tässä tilanteessa kaupunki päätti edistää ratkaisun syntymistä tekemällä 5 miljoonan euron takauspäätöksen yksityiseltä pankilta haettavasta investointilainasta.

Helmikuussa 2011 neuvottelut johtivat Samorizin perustaman Premium Board Finland Oy:n ja konkurssipesän solmimaan aiesopimukseen ja aiesopimuksen mukaiseen lopulliseen kauppaan 31.3.2011. Ja kuten tiedämme, toiminta tehtaalla on juuri käynnistymässä. Tästä asiasta Krister Björqvist varmaan kertoo sitten omassa puheenvuorossaan tarkemmin.

Mitä ovat olleet vaikutukset kaupungin talouteen

Konkurssin myötä hävisi kerralla noin 40 % kaupungin teollisista työpaikoista. Kaupungin talous olisi ollut vuonna 2008 vielä ihan siedettävässä tilanteessa ilman konkurssia. Vuoden 2008 vuosikate oli 1,54 miljoonaa euroa ja ilman konkurssia olisi vuodelle 2009 siirtynyt n. 1,2 miljoonaa ylijäämää. Konkurssin vaikutuksesta kaupungin tilinpäätökseen jouduttiin kuitenkin kirjaamaan kertaluonteisia poistoja, arvonalentumisia ja satunnaisia kuluja peräti 2,27 miljoonaa euroa, joka veti kaupungin tilinpäätöksen vahvasti alijäämäiseksi. Lisäksi Juankosken ja Kaavin jätevesiyhtiöllä jäi runsaasti saamisia yhtiöltä. Jätevesiyhtiö oli lisäksi saanut tulonsa yli 70 %:isesti kartonkitehtaalta ja nyt velkainen yhtiö jäi vain kuntien kustantamaksi. Tämä johti mm. kunnallisen jätevesitaksan nostamiseen 60 %:lla. Osoittautui myös, että myös vesilaitoksen veden myynti väheni merkittävästi. Höyryä tehtaalle toimittanut Juankosken Biolämpö Oy oli kuluttanut merkittävästi vettä toimittaessaan tehtaalle höyryä. Tuon kulutuksen jäätyä pois, jouduttiin myös vesitaksoja nostamaan.

Se, miten suuri tehtaan suora ja välillinen vaikutus oli kunnallisverotuottoon, paljastui kokonaisuudessaan vasta 2010 syksyllä. Samalla kunnallisveroprosentilla laskettu verotulovaikutus oli peräti 2,4 miljoonaa euroa vuodessa kun verrataan vuosia 2010 ja 2008 keskenään. Kunnallisveroahan nostettiin vuodelle 2010 0,5 %-yksikköä ja vuodelle 2011 vielä 1,0 %-yksikköä. Jotta verotulot olisivat olleet yhtä suuret kuin 2008, olisi veron korotuksen pitänyt olla noin 5 %-yksikköä, eli mahdollon yhtälö. Lisäksi silloinkin oltaisiin oltu vasta samalla tasolla kuin 2008 ja valtakunnassa oli kuitenkin verotulojen keskimääräinen nousu noin 4,5 %. Vuoden 2010 loppuun mennessä kaupungin talouteen oli syntynyt merkittävä alijäämä (joka vastaa yli 3 veroprosentin tuottoa yhtenä vuonna), joka on tulevina vuosina kurottava umpeen. Tehtaan uudelleen käynnistyminen tuo kaupungin tuleville vuosille pohjaa, mutta syntyneiden menetysten paikkaaminen vie runsaasti aikaa. Verotulojen viiveen vuoksi menee ainakin pari vuotta, ennen kuin korvattujen työpaikkojen vaikutus tuntuu täydellä painolla.

Kaikkea ei kuitenkaan koskaan voida mitata rahassa. Niin kuin ei tässäkään tapauksessa ole rahassa mitattavissa se yksittäisten ihmisten kokema huoli ja

epävarmuus omasta ja perheensä tulevaisuudesta tilanteessa, jossa työ on menetetty. Eikä kukaan pysty määrittelemään rahassa myöskään nyt sitä iloa ja toiveikkuutta, mitä toiminnan uudelleen käynnistäminen on kaupunkilaisissa aiheuttanut. Se ei ole vain verotulojen kasvua vaan siihen sisältyy paljon muutakin.

Kokemukset rakennemuutostuesta

Pohjois-Savon liiton ja Ely-keskuksen myötävaikutuksella Juankosken kaupunki sai vuosiksi 2009 ja 2010 rakennemuutosalueen statuksen. Odotukset toimenpiteen vaikutuksista olivat korkealla. Kaupungin ja Koillis-Savon Kehitys Oy:n puolelta työstettiin erilaisia hankkeita ja kohteita joille pyrittiin hakemaan rahoitusta. Useimmiten kuitenkin törmättiin ongelmaan, että hanketta ei kelpuutettu rahoitettavaksi. Hankkeiden rahoituskriteerit eivät nimittäin juuri joustaneet normaaleista kriteereistä ja vain rahoituskehukseen oli luvassa lisärahaa. Harvoja hankkeita, jotka saatiin rahoitettua, olivat n. 1 miljoonan pakolliset lisäinvestoinnit jäteveden puhdistamoon (tehtaan jätevesikuorman pois jäämisen aiheuttama investointi), Kohti nousua -hanke sekä Muurutvirran hoivakotihanke. Muurutvirran hoivakoti ja yrityspuistohanke toi n. 30 uutta työpaikkaa, mutta hankkeen toteuttaminen oli melkoisen haasteellinen. Hoivayrittäjä olisi halunnut toteuttaa hankkeen itse, mutta se ei rahoituskriteerien mukaan ollut mahdollista. Ely-keskuksen peräänantamattomuuden ansiosta hanke saatiin kuitenkin lopulta toteutettua.

Tehtaan konkurssin jälkeen kaupunki pyrki vaikuttamaan Valtiovarainministeriöön, että uusi tilanne olisi otettu huomioon kaupungin hakiessa harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta. Päätös oli kuitenkin tyly, kaupunki ei saanut korotusta senttiäkään, saati selitystä miksi tätä ylivoimaista tilannetta ei mitenkään huomioitu. Uudelleen harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta haettiin vuodelle 2009. Nyt kuntaliittokin antoi myönteisen lausunnon ja puolsi korotuksen myöntämistä kaupungille. Ministeriö noudattikin kuntaliiton esitystä suurimmalta osin, mutta Juankoskelle ei korotusta myönnetty taaskaan senttiäkään. Perustelut asialle kuitenkin saatiin. Myöntämättä jättämisen syy oli SE, ETTÄ KUNTA ON RAKENNEMUUTOSKUNTA! Emme tänäkään päivänä ymmärrä perustetta. Kuitenkin 2010 tilanne muuttui ja kaupungin hakemus vihdoinkin huomioitiin.

Tiedän, että Juankoski ei ole ainut paikkakunta, jota rakennemuutos on ravistellut. Marraskuussa 2010 sain olla tutustumassa Kohti nousua – hankkeen ja paikallisen työ- ja elinkeinotoimiston väen kanssa hieman samantapaiseen tilanteeseen Valkeakoskella, jossa Säteri Oy:n konkurssin myötä menetettiin runsaasti työpaikkoja ja myöhemmin löydettiin toiminnalle jatkaja.

Totesimme tuolloin, että toimenpiteet tehtaiden uudelleen käynnistämiseksi olivat pitkälti samanlaiset kuten myös ongelmat, joihin törmättiin, mm. rahoitusta metsäteollisuuteen oli vaikea saada.

Lopuksi

Nyt on aika kiittää kaikkia yhteisiin ponnisteluihin osallistuneita: Työ- ja elinkeinoministeriötä ja johtaja Anssi Paasivirtaa, jolta saimme apua erityisesti silloin kun neuvottelimme Gastor Plus –yhtiön ja espanjalaisten kanssa. Pohjois-Savon Ely-keskusta, jonka tuki johtaja Kari Virrannan myötävaikutuksella on ollut merkittävä, Koillis-Savon Kehitys Oy:tä ja Kohti nousua –hanketta sekä työ- ja elinkeinotoimistoa, jotka kaikki ovat tehneet kovasti työtä uusien työpaikkojen löytämiseksi ja työnsä menettäneiden auttamiseksi. Kiitoksen ansaitsee myös konkurssipesän hoitaja Jarmo Makkonen hyvästä yhteistyöstä kuten myös kaupunkia avustanut asiantuntija Vision Huntersin Rainer Häggblom. Ilman kaupunginjohtaja Petri Kangasperkon sitkeyttä ja periksiantamattomuutta ja ilman Premium Board Finland Oy:n neuvottelijoiden taitavuutta olisimme olleet vaikeuksissa.

Nyt näyttää siltä, että olemme menossa kohti parempia aikoja, niin täällä Juankoskella kuin muuallakin. Toivon, että suotuisa kehitys jatkuu ja koko Koillis-Savo saa osansa hyvästä kehityksestä.

Toivotan teille kaikille oikein lämmintä ja aurinkoista kesää!
Kiitos!